

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Rudolf Prázný: Národní divadlo v Praze v době nacistické okupace: Přední divadelní scéna mezi útlakem a odporem (historicko-sociologická analýza). Fakulta humanitních studií UK, 183 str. + Přílohy.

Národní divadlo v Praze představovalo monumentální projekt nikdy neztrácející až rituálně a symbolicky pěstěný obsah. Veřejnost vždycky měla o tuto scénu zvýšený zájem, a to ve všech epochách vývoje. Ve světle této historické reality považuji za důležité zhodnotit aktuální snahu Rudolfa Prázného: podrobně zachytit vývoj Národního divadla v době nacistické okupace 1939 – 1945. Hned v úvodu lze konstatovat, že jde o poměrně ambiciózní disertační práci, která se nemohla opřít o podrobnější literaturu ke zkoumané době. Bylo potřeba sáhnout k archivním pramenům, dobové publicistice apod. Dále je třeba ocenit tu skutečnost, že se autor disertace pokusil kombinací těchto zdrojů vytvořit materiálově a teoreticky obsažné dílo.

Domnívám se, že v některých případech, v úvodních kapitolách jsou historiografické exkurzy poněkud nadbytečné. Teprve na straně 78 začíná 3. kapitola Umělecké osobnosti působící v čele Národního divadla v Praze v době nacistické okupace v operě, baletu a činohře (1939 – 1945). Dále pokračuje 4. kapitola nazvaná Umělci čelící despotické moci. Určitě v rámci této kapitoly svěže působí podkapitola 4.2. Ženský element v konfrontaci s nacistickou mocí (Božena Půlpánová, Olga Scheinpflugová, Leopolda Dostalová).

V disertaci je rovněž zachycena činnost Františka Götze, jenž plnil na této scéně svým výběrem světové dramatické tvorby se sociální tematikou nezpochybnitelnou roli. Akcentována je také režijní činnost Karla Dostala a Jiřího Frejky s jeho přínosem v oblasti avantgardního divadla. Disertace je vybavena instruktivními tabulkami zachycujícími hojný repertoár scén a v neposlední řadě premiéry jednotlivých kusů. V repertoáru vynikaly české divadelní kusy Ladislava Stroupežnického Naši furianti nebo Tylův Strakonický dudák, ale též opery českých skladatelů Bedřicha Smetany, Vítězslava Nováka, Antonína Dvořáka i Otakara Ostrčila. Ovšem se tu objevoval i repertoár světové povahy.

Mimochodem - nedovedu si představit, jaké důvody měla okupační správa k tomu, že 15. března 1944 bylo Národní divadlo rozděleno na dvě části: opera hrála v budově Národního divadla a činohra v divadle na Vinohradech. Provoz v Národním divadle byl 1. září 1944 zcela zastaven nacisty. Soudím, že by tato fakta chtěla více doložit a vysvětlit.

V předložené disertaci se také dozvídáme, jak devastující byla okupační cenzura. Ostatně v Prázného práci byla cenzura naznačena na různých místech a prolíná se úvahami. Možná, že by stálo zato, aby se tento fenomén objevil v samostatném úseku. (K tomu se hodí dosti důležitá publikace Tomáše Pavlíčka – Petra Píši – Michaela Wögerbauera jako editorů: Nebezpečná literatura? Antologie z myšlení o literární cenzuře. Brno: Host 2012.)

Plně lze souhlasit s úvahami uvedenými v závěru práce na straně 172: „Vnitřní divadelní svět představuje složitou síť řídicího aparátu, vztahujícího se na jednotlivce i kolektivy v rámci systému nadřízenosti a podřízenosti. Tato problematika je v disertaci podána a zpracována formou písemného výkladu i prostřednictvím tabulkových přehledů v kapitolách 3, 5 a 6 disertační práce. (...) Tematika, kterou se tato práce zaobírá, dává možnost analyzovat a poznat dobu také prostřednictvím občanských, mravních a uměleckých postojů

mimořádných jedinců, kteří v této době v Národním divadle působili, seznámit se s generací umělců, kteří jak v době nacistické okupace, tak i v letech následujících mohou být uměleckým i lidským vzorem všem generacím... Nesmíme však přitom zapomínat ani na ty, kdo byli jejich partnery v roli vnímaného divadelního publika...“. Právě tato „zpětná vazba“ publika by byla velmi zajímavá.

Rozsáhlou část disertace tvoří přílohy týkající se obecné situace v protektorátu, dále různých zákazů a přípisů okupační správy, v neposlední řadě přehledů řídicích pracovníků Národního divadla, popřípadě „podniků“ Lucerny (kabaretu, Kmochovy dechové kapely, Večera šansonů) apod. Na první pohled je tu patrné silné zaujetí Rudolfa Prázdného při vyhledávání příslušných dokumentů a jejich analýze.

Shora uvedené připomínky nebo náměty nemají vliv na výsledný příznivý dojem z disertace. Přínosné je také to, že Rudolf Prázný má rozsáhlé znalosti o dějinách Národního divadla nejen ve vymezeném období nacistické okupace. V neposlední řadě se autor obecně profiluje či specializuje v oblasti studia divadelní komunikace a historicko-sociologické teatrologie. Jinak disertaci lze chápat jako příspěvek k historicko-sociologickému studiu autorit politických, kulturních a sociálních. Do hry tu vstupuje taktéž prestiž. Osobnost Václava Talicha (1883 – 1961), který svůj umělecký život spojil s Národním divadlem, je tu opravdu důkladně prezentována. Obětavý dirigent se kupříkladu zastával členů svého ansámblu, aby hudebníci nebyli nasazováni na nucené práce.

Celkově lze konstatovat, že Rudolf Prázný ve své disertaci osvědčil schopnost získat relevantní údaje ke zvolené problematice. Prokázal, že je schopen na přijatelné úrovni pracovat ve zvolené oblasti studia a že umí získané poznatky interpretovat. Předložená práce je přijatelně provedena, jak po stránce metodologické a teoretické, tak i praktické. Stylisticky je text dobře zvládnut, avšak chybí tu stránka s obsahem, který by umožnil se vrátit k jednotlivým tématům. Lze doufat, že tento nedostatek bude do obhajoby napraven.

Závěr: Protože Rudolf Prázný podal velmi dobrý badatelský výkon, práci lze přijmout jako vhodný podklad pro jednání komise, které by mělo vést k přiznání titulu Ph.D.

V Praze dne 15. května 2020

Doc. PhDr. Bohuslav Šalanda, CSc.
Pracoviště historické sociologie, FHS UK

